

להציב קווים אדומים למעורבות טורקיה ולפעול נגד האחים המוסלמים

written by מאיר בן שבת | 13.11.2025

"איחוד האמירויות לא רואה עדיין מסגרת ברורה לכוח הייצוב בעזה, ולכן היא כנראה לא תיקח בו חלק", כך אמר השבוע אנואר קרקאש, יועצו של נשיא האמירויות מוחמד בן זאיד, שניהן בעבר בתפקיד שר המדינה לענייני חוץ.

מי שמכיר את הסגנון המאופק של בכירי האמירויות, יודע כי לא פעם התנסחותם הזהירה משקפת עמדה ביקורתית, שמגיעה לאחר ניתוח והתבוננות מעמיקה על המציאות. בשום אופן לא מדובר בשליפה ספונטנית. כדאי שבירושלים ובוושינגטון יתייחסו כך גם לדברים הללו, במיוחד בשל התפנית שהם מסמלים בגישה של איחוד האמירויות לסוגיות "היום שאחרי" בעזה, לאחר המעורבות העמוקה שהפגינה ביחס לכך לאורך כל המלחמה.

בסמיכות זמנים להודעתו של קרקאש פורסם כי אנקרה הודיעה רשמית על גיוסם של אלפיים חיילים טורקים והכשרתם כחטיבה שתצטרף לכוח הייצוב הבינלאומי בעזה. זהו ביטוי נוסף להעמקת המעורבות הטורקית בענייני הרצועה, וכן לחיזוק השפעתו האזורית של הציר הטורקי-קטארי, בעידוד ממשל טראמפ.

את מדיניותו ועמדותיו של רג' טייפ ארדואן לא קשה לפענח. כזכור, לפני פחות מחודשיים, כשנשאל ברשת פוקס ניוז האמריקנית אם הוא רואה בחמאס ארגון טרור, השיב נשיא טורקיה: "לפני עשרים שנה, כשנסעתי לארצות הברית, נשאלתי על כך. אמרתי גם אז: אני לא רואה בחמאס ארגון טרור. להפך ☐ אני רואה בו תנועת התנגדות. לחמאס אין נשק או יכולות משמעותיות, והוא משתמש במה שיש לו כדי להגן על עצמו". דברים דומים הוא אמר באוקטובר 2023, שבועיים בלבד לאחר הטבח המפלצתי של חמאס, בנאום בפני חברי פרלמנט מבית הנבחרים באנקרה: "חמאס אינו ארגון טרור, אלא ארגון שחרור שמנהל מאבק על אדמתו". על הרקע הזה, ולנוכח עמדותיה ומהלכיה של טורקיה תחת שלטונו של ארדואן, חובה ולא רק מותר לחשוד שהאינטרס הטורקי בהגברת המעורבות בענייני עזה אינו פירוק חמאס אלא ההפך: הבטחת שרידותו, שיקומו והצרת רגלי המבקשים להכחידו או להחלישו. לגישתו של ארדואן, הנוכחות הצבאית ברצועה והדומיננטיות הגוברת של ארגוני הסיוע האזרחי הטורקיים יוכלו לצמצם את מרחב התמרון וחופש הפעולה המבצעי של ישראל בזירה זו, וכן את יכולתה לפעול באופן שיטתי נגד מאמצי השיקום של חמאס.

במקביל להתפתחויות הללו ברצועת עזה, ארדואן מבסס את השפעתו גם בזירת סוריה. אמירותיו המשועשעות של הנשיא דונלד טראמפ על המציאות החדשה בסוריה נתנו תוקף למה שכולם כבר יודעים: טורקיה של ארדואן היא היד שמנענעת את העריסה של אבו-מוחמד אלג'ולני. סילוקה של איראן מסוריה הוא התפתחות מבורכת לישראל ולמחנה המדינות המתונות במזרח התיכון, אך במקומה, למרות האופטימיות של טראמפ, עלולה לצמוח לצידנו בתהליך ארוך טווח מפלצת סוגית קיצונית בעלת חזון שמשלב מאפיינים של האחים המוסלמים והסלפיה-ג'יהאדיה.

האתר אלמיאדין המקורב לחיזבאללה ציטט את השליח האמריקני תום ברק, שהגדיר את ביקורו של אחמד א-שרע השבוע בבית הלבן "נקודת מפנה מכרעת בהיסטוריה המודרנית של המזרח התיכון". לפי הדיווח, הפגישה המשולשת של שרי החוץ של ארה"ב, טורקיה וסוריה עסקה בגיבוש "מפת דרכים לשלב הבא של המסגרת האמריקנית-טורקית-סורית", כולל שילוב הכוחות הדמוקרטיים הסוריים (SDF) במבנה הכלכלי, הביטחוני והאזרחי החדש של סוריה והגדרה מחדש של יחסי טורקיה-סוריה-ישראל.

הדומיננטיות של טורקיה בשתי הזירות, בתמיכתו של הנשיא טראמפ ("יש לי יחסים נהדרים עם ארדואן. אם יש לבנימין נתניהו בעיה איתו, נפתור אותה") ובתוספת העוינות המופגנת של ארדואן כלפי ישראל והאנטישמיות הגלויה מצידו, מחייבים אותנו לחשוש מפני האפשרות שתיאר עמיתי פרופ' קובי מיכאל, שצבא טורקיה ילפות את ישראל בתנועת מלקחיים דרך רצועת עזה מדרום וסוריה מצפון, ויבסס לעצמו מרחב נוחות אסטרטגי לרעת ישראל.

כיצד לפעול?

ראשית, נכון כי ישראל תתעקש על עמדתה המתנגדת לנוכחות צבאית טורקית ברצועת עזה. יתרה מכך, עליה לחתור לצמצום תפקידה של טורקיה ברצועה, וככל שניתן להעמיק את מעורבותן של ערב הסעודית והאמירויות במקומה.

שנית, נכון להגביל את השפעתה ומהלכיה של טורקיה גם בירושלים, ביהודה ושומרון, ובקרב ערביי ישראל. על פי רוב פעילותה נעשית דרך ארגוני סיוע אזרחיים ונושאת אופי חברתי-דת, אך לא צריך להיות איש מודיעין כדי להבין את שאיפותיה ומטרותיה של אנקרה בפעילות זו. שלישית, נכון לפעול מול ממשל טראמפ כדי לזרז את ההכרזה על האחים המוסלמים כארגון טרור. כזכור, מזכיר המדינה האמריקני מרקו רוביו הודיע לא מזמן על כוונתה של וושינגטון להוציא מחוץ לחוק את התנועה הזו. הוא ציין כי מדובר בתהליך משפטי ארוך ומורכב, כי כוונתו היא להגדיר בנפרד כל אחד מסניפיה של התנועה בעולם כארגון טרור.

אין זו הפעם הראשונה שהעניין עולה לבחינת מחלקת המדינה האמריקנית, ויש בכך בשורה חשובה לא רק לישראל. רק במאי השנה הוציאה ממשלת ירדן את תנועת האחים המוסלמים אל מחוץ לחוק בעקבות חשיפת רשת טרור שהפעילה. בכך היא הצטרפה למצרים, ערב הסעודית ומדינות נוספות שחוו על בשרן את הסכנות מפעילותה של תנועה זו, והצרו את רגליה.

למהלך כזה צפויה להיות השפעה חיובית בנוגע לרעיונות הנורמליזציה עם ריאד ולהקלה בלחץ הפנימי שהאחים המוסלמים מחוללים נגד מדינות ומשטרים שכונו יחסים מדיניים עם ישראל או שוקלים זאת. לגורמי הממשל בווינגטון מצפה אתגר לא מבוטל בסוגיה זו לנוכח הידוק היחסים עם טורקיה וקטאר. מנגד, מהלך כזה יוכל להרגיע את האזור כולו מפני השלכותיה השליליות של ההתקרבות הזו.

הצהרת נחישות

אתרי התקשורת של חמאס הורידו פרופיל בעיסוק בסוגיית המחבלים הנצורים ברשת המנהרות

בגזרת רפיח, וניכר שהם מנסים להרחיק אותה מהדיון העקרוני על פירוק חמאס מנשקו ולהביאה למישור ההומניטרי ולמערכות היחסים בין חמאס ובין המדינות המתווכות. הזרוע הצבאית של חמאס הבהירה בראשית השבוע כי כניעת לוחמיה או ויתור על נשקם אינם אפשרות מעשית. מוחמד נזאל, חבר הלשכה המדינית של חמאס, הבהיר כי התנועה דוחה באופן מוחלט את ההצעות להגלות את המחבלים למדינה שלישית. במקום זאת הוא קרא למתווכות לפעול ולסייע לחמאס.

טורקיה לא המתינה. בשם גורם מטעמה נמסר כי היא "פועלת להבטיח את מעברם הבטוח של כמאתיים "אזרחים עזתים שנתקעו במנהרות ברפיח". ככה סתם, מאתיים אזרחים שנתקעו במנהרות.

בשטף האירועים הפוקדים אותנו בישראל האירוע נראה זניח ² וכך גורמים בחמאס ובמדינות המתווכות רוצים למתג אותו. אלא שתוצאותיו יקבעו עד כמה ישראל רצינית בכוונותיה למוטט את חמאס ולפרז את האזור מנשק.

מבחינת וושינגטון, המטרה העיקרית היא לייצב את הפסקת האש. השגת היעד מחייבת לעבור לשלב השני בתוכנית טראמפ, וליצור מומנטום ליישומה. כך כולם יהיו עסוקים בתהליך ובמנגנונים ובשטח תתקבע מציאות של אי-לוחמה, שתאפשר לטראמפ לממש את תוכניותיו המדיניות.

אולם מנקודת מבטה של ישראל, הפסקת האש אינה המטרה ³ ובמיוחד לא עתה, לאחר השבת החטופים החיים ומרבית החללים. פירוק יכולות האויב ופירוז השטח מנשק הם עדיין המטרות העיקריות של ישראל, ולכן היא לא יכולה לשעבד אותן להפסקת האש או להסתפק לגביהם בפתרונות למראית עין.

יתרה מכך, גישתה של ישראל בגזרת עזה תשפיע גם על התעקשותה מול חיזבאללה. לכן היא לא יכולה להסכים לנוסחאות יצירתיות שישאירו את האויב על נשקו ושניתן יהיה להציגן כ"פירוק". כבר עתה אפשר לזהות בשיח המתקיים באזורנו נוסחאות כאלה ⁴ החל בניסיון לצמצם את הגדרת הפירוז לנשק התקפי בלבד, וכך להוציא מהדיון את המנהרות, את הנשק האישי ואמצעים נוספים, וכלה בנוסחה של "השארית הנשק אך נצירתו", מעין הודנה. המונח "פירוז" מחייב קביעת אמות מידה ברורות ומוצהרות מצד ישראל: לא נשק הגנתי ולא נשק התקפי, לא קל ולא כבד, לא תחמושת ולא אמצעי ייצור, לא מנהרה ולא מחרטה. בלי הגדרה חדה ומוחלטת נמצא את עצמנו שקועים בים של ניסוחים פתלתלים שאיש בצה"ל או במערכת המדינית לא יצליח לנווט דרכם.

דווקא על רקע מאמצי חמאס להתבסס בשטח ולהתחמש, נכון להפוך את אירוע הנצורים במנהרות רפיח לסמל לנחישותה של ישראל. כל התנאים לכך קיימים.

הזמן פועל לטובתנו, וכל עוד כוחותינו ערוכים לבלום התקפה מצד הנצורים או מכיוונים אחרים אין שום סיבה להיחפז. תוצאתו של האירוע צריכה להיות מובהקת: כניעה המונית, מעצר או מוות של המחבלים. יש ערך לצילום ולפומביות. פתרון של הגליה, כהצעתם של חלק מהמתווכים, איננו פסול מעיקרו, אך ניתן לקבלו רק לאחר כניעה ומעצר בידי כוחות צה"ל ⁵ ולא במקום זאת. מאמר המערכת של אתר חמאס, אלרסאלה, הגדיר את הסוגיה כמבחן ליכולתו של ארגון הטרור להתמודד עם אתגרי היום שאחרי המלחמה. ישראל צריכה להבטיח שחמאס ייכשל גם במבחן

הזה.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 14 לנובמבר 2025.